

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

שניאורסאהן

מליובאוויטש

וארא

כ"ד טבת

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק בא

(תרגום הפשו)

יוצא לאור על ידי

„מכון לוי יצחק“

כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ותשע לבריאה

לעילוי נשמת

הרה"ח הרה"ת אי"א

ר' מנחם מענדל ע"ה

בן הרה"ח הרה"ת ר' אלחנן דובער הי"ד

מאראזאוו

מקושר לכ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

וכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו מה"מ

נולד בעיר ליובאוויטש

זכה לגור ולקבל קירובים

בבית כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ בעיר רוסטוב

למד מתוך מסירת נפש בישיבת תו"ת במחותרת

שימש כשו"ב

ה' ממייסדי ושימש בתור מנהל ומשפיע

במתיבתא ובית מדרש במוסד חינוך אהלי תורה

וזכה להשפיע לאלפי תלמידים

בהתוועדויותיו הרבות

הכניס רוח חסידית ושמחה לרבים משומעיו

גידל משפחתו לחסידות ולהתקשרות

והרבה מהם שלוחים בכל קצוי תבל

נפטר בשיבה טובה ר"ח שבט ה'תשע"ח

ת. נ. צ. ב. ה.

(מנוסח המצבה)

*

נדפס ע"י משפחתו שיחיו

הי שותף בהפצת עניני "משיח וגאולה"!!!

להקדשות ולפרטים נוספים:

טל.: 753-6844 (718) או 934-7095 (323)

אימייל: info@torah4blind.org

For this and other books on Moshiach & Geulah, go to:

<http://www.torah4blind.org>

To dedicate an issue in honor of a loved one, call (323) 934-7095

הכתובת להשיג השיחות באינטרנט:

<http://www.torah4blind.org>

א. שני העניינים שבהפטרות לפרשת „וארא“

ההפטרות של כל פרשה² היא „מענין הפרשה“. ולפי הידוע³, שבתחילה נקבעה קריאת ההפטרות במקום קריאת הפרשה⁴ של השבת, מובן, שההפטרות צריכה להיות „מענין הפרשה“.

ואם כן, יש להבין לגבי ההפטרות של פרשתנו – „וארא“: ההפטרות⁵ כוללת שני עניינים⁶ מהנבואות ליחזקאל:

(א) הנבואה „על פרעה מלך מצרים... ועל מצרים כולה“⁷ – שהקדוש-ברוך-הוא יחריב את ארץ מצרים, עד כדי כך שאף לאחר „ושבתו את שבות מצרים“ היא עדיין תהיה „ממלכה שפלה“⁸, ועל-ידי כך – „וידעו כל יושבי מצרים כי אני ה'“⁹.

(ב) הנבואה אודות נבוכדראצר מלך בבל¹⁰, שמשום שהוא לכד את צור יתן לו הקדוש-ברוך-הוא „שכר פעולה“¹¹ – „את ארץ מצרים ונשא המונה...“¹².

ואין מובן: אמנם הנבואה הראשונה היא

(1) טושו"ע (וראד"ח) א"ח ר"ס רפד. טור ורמ"א שם סתכ"ח (ס"ח).
 (2) מבראשית עד שבעה עשר בתמוז (טור) ועד"ז בשו"ע (ורמ"א) סתכ"ח שם). וראה לקו"ש [המתורגם] ח"ט (ע' 62) ש"ל שגם ההפטרות מ"ז תמוז ואילך שייכות (גם) להפרשה.
 (3) אבודרהם (שחרית של שבת). לבוש, ב"ח, ט"ז ושו"ע אדה"ז א"ח ר"ס רפד.
 (4) שלכן אין פותחין מכ"א פסוקים, כנגד ז' שקראו בתורה (אא"כ סליק ענינא בבציר מהכי) – טושו"ע (וראד"ח) שם ר"ס רפד.
 (5) יחזקאל כה, כח ואילך.
 (6) לאחר הקדומה (שם, כה"כ) שבת ישראל ישבו על אדמתם, „לבטח בעשותי שפטים בכל השאטים אותם גו" – „מענין הפרשה“ דפ' ווארא ע"ד המכות ו, שפטים גדולים (פרשתנו, ד) שהביא הקב"ה על מצרים; ומסיים (שם כט, כא) „ולך אתן פתחון פה בתוכם וידעו כי אני ה'“ – „מענין הפרשה“ שע"י המכות ראו שדברי משה נתקיימו וידעו כי אני ה'. וראה רש"י פרשתנו ז, ג. – וראה לקו"ש ווארא אנש"א.
 (7) יחזקאל כט, ב ואילך.
 (8) שם, יד.
 (9) שם, ו. ט. טז.
 (10) שם, יז ואילך.
 (11) לשון רש"י שם, כ.
 (12) שם, יט.

„מענין הפרשה“, כי בפרשת ווארא מדובר על המכות שהביא ה' על המצרים, אשר באמצעותן „וידעו מצרים כי אני ה'“¹³. אך תוכנה של הנבואה השניה¹⁴ הוא מתן שכר לנבוכדראצר על לכידת צור¹⁵, ומהו „מענין הפרשה“?

אמנם, שכרו היה, כדלעיל, שניתנה לו ארץ מצרים, אך בכל זאת (א) זה פרט טפל בלבד, (ב) יותר מכך, נתינת מצרים אינה „מענין הפרשה“, כי בפרשה אין מדובר על מסירת מצרים לאחרים.

ב. מהפרשה ומההפטרות נלמדות הוראות דומות

ההסבר לכך הוא¹⁶:

המשמעות הפנימית של „מענין הפרשה“ איננה רק שהענין המופיע בהפטרות צריך להיות דומה לענין המופיע בפרשה, אלא בעיקר שהתורה וההוראה שיש ללמוד מההפטרות צריכה להיות דומה להוראה הנלמדת מן הפרשה.

ויש לומר, שבכל פרשה בתורה (מלשון הוראה¹⁷), יש הוראה. והפטרות מן הנביאים, ששם ענייני התורה מפורטים ומבוארים יותר¹⁸, מבטאת את ההוראה באופן גלוי ומפורט יותר¹⁹.

וזהו ההסבר גם בענייננו: הנבואה השניה נקבעה כחלק מן ההפטרות, משום שההוראה

(13) פרשתנו ז, ה.
 (14) שהיא נבואה אחרת, ובמין אחר.
 (15) ובאבודרהם (סדר הפרשיות וההפטרות) שאומרים רק עד „וידעו כי אני ה'“ (יחזקאל שם, טז) – סיום נבואה הא' (אלא שמיסים בפסוק (שם, כא) ביום ההוא אצמיח גו').
 (16) בפשטות י"ל שהשייכות למפתל מצרים שבפרשה – היא בזה שנבוכדראצר „שלל שללה ובוז ביהו" (יחזקאל שם, טז) – דוגמת, ונצלחם את מצרים" (שמות ג, כב. בא יב, לו). אבל יומתק (ובפרט השייכות לתוכן כללי דנבואה זו) ע"פ הביאור שבפנים.
 (17) זח"ג ג, ב.
 (18) כמש"נ (עמסו ג, ז) גלה סודו אל עבדיו הנביאים. וראה תענית (ט, א), „מי איכא מידי דכתיבי בכתיבי דלא רמיז באורייתא“, וברשי"ש: שהחומש הוא יסוד נביאים וכתובים. ובתור"א בא (ס, ב) שנביאים המשיכו התורה מאצילות לבי"ע, ע"ש. ולהעיר מאבות (בתלתתה): תורה כו' ומסרה כו' לנביאים כו'.
 (19) ע"פ המבואר בפנים יומתק זה שתקנת ההפטרות לא בטלה גם לאחר שבתלה הגורה (ראה בהמצויין בהערה 3) – כי טעם הפנימי לענין ההפטרות הוא מצד ירידת הדורות, שזקוקים לפירוט וביאור ההוראה שבפרשה.

ד.

המאורע ד"מת¹ בערב שבת² מהוה „סימן יפה“³ (אם עדיין יש צורך ב„סימנים“) שכבר נגמרה ונשלמה עבודת השליחות דבירור וזיכוך ענייני החול באופן ד„זאב יטרף“ ע"י „זרעו של יוסף“ (כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו) שנמשלו לדגים, והכל מוכן לסעודה, הסעודה דלעתיד לבוא („ליום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים“⁴), שבה תהי' תכלית השלימות דאכילת הדגים (לאחרי שלימות ההכנה בערב שבת) – „מבשרו⁵ של לויתן“, וכן שור הבר ויין המשומר.

(משיחת ש"פ ווארא, כ"ח טבת, מבה"ח שבט תשנ"ב (ב))

- (1) כתובות קג, ב.
- (2) פטירת הרה"ח וכו' ר' משה יצחק ע"ה העכט בערב שבת זה. וראה בפנים השיחה בארוכה (המו"ל).
- (3) ומ"ש „סימן יפה לו“ – אין זה רק בתור איש פרטי, אלא גם בתור חלק מכלל התלמידים והשלוחים דכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו.
- (4) תמיד בסופה.
- (5) ב"ב עה, א.

להביא את 770 הביתה!

כל מי שהיה ב-770 אי פעם, זוכר בודאי את שלל הקובצים והעלונים המחולקים בכל ליל שבת קודש כעת ניתן להשיג את חלקם ברשת האינטרנט, אצלך בבית! האתר מנוהל ע"י הרה"ת ר' יוסף-יצחק הלוי שגלוב וכתובתו: <http://www.moshiach.net/blind> יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

דורנו שכבר כלו כל הקיצין, והכל מוכן לסעודה דלעת"ל, שולחן-ערוך עם הסעודה דליתן ושור הבר ויין המשומר.

ויש לומר, שכללות הזמן הקשור עם יום ההילולא העשירי בשבט (שבעים שנה בחיים חיותו בעלמא דין, והמשך השנים שלאח"ז, יותר מארבעים שנה⁴) נחלק לג' תקופות שהם ע"ד ובדוגמת ג' התקופות הכלליות במשך כל הדורות (לפני מ"ת, מ"ת וימות המשיח), שמרומזות בג' הפרשיות שמות וארא בא:

תקופה ראשונה, ארבעים שנה (תר"ס-תר"פ), בזמן נשיאותו של אביו, שאז התחיל שלימות הענין דהפצת המעיינות חוצה ובפרט ע"י התייסדות ישיבת תומכי תמימים (בניהולו של בנו יחידו) – ע"ד ובדוגמת עבודת האבות בהכנה והתחלת הענין דמ"ת.

תקופה שני, שלושים שנות נשיאותו בחיים חיותו בעלמא דין (תר"פ-ש"ת), שבהם ה' החידוש המיוחד שלו בתור נשיא דתורת חסידות חב"ד בהפצת המעיינות חוצה ממש, ועד להחידוש בעשר שנים האחרונות (גמר ושלימות עבודתו) בהפצת המעיינות חוצה בחצי כדור התחתון (שבו לא ה' מתן-תורה) – ע"ד ובדוגמת החידוש דמתן-תורה.

ותקופה שלישית, המשך הנשיאות לאחרי הסתלקותו (מיום עשתי עשר לחודש עשתי עשר דשנת עשתי עשר (תשי"א)⁵), שניתוסף ביתר שאת וביתר עוז בהפצת המעיינות חוצה בכל קצוי תבל, ועד לגמר ושלימות העבודה, שהכל מוכן כבר לסעודה דלעתיד לבוא – ימות המשיח.

(משיחות ש"פ וארא, כ"ז טבת, מבה"ח שבט תשנ"ב)

4) שבהם "קאי איניש אדעתי דרבי" (ע"ז ה, רע"ב), כיון שגנתן ה' לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע" (תבוא כט, ג).
5) ראה קונטרס משיחות ש"פ וארא תש"נ הערה 99 (ס' השיחות תש"נ ח"א ע' 2555-56).

הנלמדת מכך, שנבוכדראצר קיבל דוקא את ארץ מצרים כשכר על לכידת צור, אינה הוראה כשלעצמה, אלא פרט ותוצאה של ההוראה הכללית הנלמדת ממפלת מצרים, שעליה מסופר בתחילת ההפטרה – מענין הפרשה.

ג. תשובת ה' לטענת בני ישראל

פרשת וארא מופיעה כהמשך לסוף פרשת שמות, ששם מסופר²⁰ על טענת ישראל כלפי משה ואהרן, שעל-ידי בואם לפרעה מלך מצרים החמיר קושי השעבוד יותר מאשר לפני כן, ומשה העביר טענה זו לה'.

ותשובת ה' על כך, בתחילת פרשתנו²¹, היא „וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל... ואזכור את בריתי... והוצאתי... והצלת... וגאלתי... ולקחת... והבאתי אתכם...“ ולאחר מכן החלו עשר המכות, כמסופר בהמשך הפרשה.

לכאורה, אין מובן: כיצד מתורצת כאן הטענה, שמשה ואהרן גרמו למצב של „הרע לעם הזה“²² –

הרי הענין של „שמעתי את נאקת בני ישראל... ואזכור את בריתי... והוצאתי...“ יכול היה להיות לפני כן,

ואדרבה, הדבר צריך היה להיות לפני כן, מיד כאשר „וישמע“²² אלקים את נאקתם ויזכור אלקים את בריתו – כאשר משה היה עדיין במדין, ואז לא היה כלל „תכבד“²³ העבודה²⁴.

מכך מובן, שהשלימות של „ואזכור... והוצאתי...“ יכלה להתבצע רק לאחר שבני ישראל עברו את קושי השעבוד כולו, עד לאופן של „תכבד העבודה“.

ד. גלות מצרים – התבטלות ישראל כהכנה למתן תורה

אחד ההסברים לכך הוא:

גלות מצרים היוותה הכנה והקדמה למתן תורה²⁵. אחד הענינים שחודשו במתן תורה הוא

המצוה – מלשון צוותה וחיבור²⁶ – קיום המצוות רק משום²⁷ שזהו רצון ה', ועל-ידי הציווי לציוות ה' נוצר צוותא וחיבור בין האדם המבצע לבין, כביכול, הקדוש-ברוך-הוא מצווה המצווה.

וזאת לא רק לגבי המצוות מן הסוג של חוקים, שאין להן כלל הסבר ואין אפשרות לערב בקיום המצוה הגיון או הרגשה של מציאות עצמאית, אלא גם לגבי המשפטים, אשר „אילו לא נאמרו היה כדאי לאמרן“²⁸, אשר גם אותם אין צריך לקיים משום שההגיון מחייב כך, אלא משום שכך גזר הקדוש-ברוך-הוא.

וכך גם לגבי לימוד התורה: אמנם תוכן התורה מובן ונתפס בשכלו של האדם²⁹, אך למרות זאת אין זה שכל אנושי ח"ו אלא זוהי תורת ה', חכמתו יתברך הנעלית מן הנבראים. אלא שהיא „נסעה וירדה“³⁰ למטה, כך שגם שכלו של הנברא יוכל להבין זאת.

ולכן יש צורך בהכנה של „ברכו בתורה תחילה“³¹, לפני לימוד התורה יש הכרח בהתבטלות כלפי נתן התורה³², כי דוקא על-ידי ההתבטלות יכול שכלו של הנברא „לתפוס“ באמת את התורה, אשר היא חכמתו של הקדוש-ברוך-הוא³³.

ולפיכך, כדי שישראל יהיו מוכנים לקבלת התורה, כדי שיהיו „כלים“ ראויים לקבלת תורה ומצוות, היה עליהם לעבור לפני כן את היסורים של גלות מצרים, כולל את קושי השעבוד, אשר הם גרמו לישראל להתבטלות מציאותם.

כפי שרואים במציאות, שאדם הסובל יסורים ר"ל נשבר עד כדי איבוד ישותו ומציאותו העצמית.

והתבטלות זו היתה הכלי למתן תורה³⁴.

ה. מכות מצרים – ביטול הישות בעולם כהכנה למתן תורה

כשם שהיתה צריכה להיות (כהכנה למתן

26) לקו"ת בחוקותי מה, ג. ובכ"מ.

27) משא"כ מצות האבות דלפני מ"ת, כדלקמן סעיף ח.

28) רש"י אחרי יד, ד (מתו"כ שם. יומא סו, ב).

29) עיין תניא רפ"ה.

30) תניא פ"ד.

31) נדרים פא, א. ב"מ פה, ריש ע"ב.

32) ראה ב"ח לטא"ח סמ"ו. ובכ"מ.

33) ראה גם לקו"ש [המתורגם] חט"ו ע' 352 ואילך.

34) ראה גם לקו"ש שם ע' 87.

20) ה, כא ואילך.

21) ו, ה ואילך.

22) שמות ה, כג.

22*) שמות ב, כד.

23) שם, ט.

24) ראה כלי יקר ס"פ שמות. ועוד. תו"א פרשתנו ד"ה וידבר

אלקים.

25) תו"א מט, א. עד, סע"א ואילך. ובכ"מ.

תורה) התבטלות אצל ישראל, כך היה צריך להיות גם בעולם – וזהו מהותן של מכות מצרים^{34*} ומפלת פרעה מלך מצרים והמושל בכיפה³⁵, של העולם כולו:

„קליפת” פרעה היא עוצמה של הרגשת ישות עצמאית, כדבריו³⁶, „מי ה' אשר אשמע בקולו”, וכמוסבר יותר בהפטר³⁷ – „פרעה מלך מצרים... אשר אמר לי יאורי ואני עשיתי”.

פרעה מלך מצרים מבטא את ההתנגדות למתן תורה, הכרוך דוקא בהתבטלות מציאות האדם, כדלעיל. ועליידי כך שגלות ושעבוד מצרים גרמה להתבטלות אצל ישראל, היא גרמה גם למפלה ושבירה של הרגשת הישות בעולם, להתבטלות של קליפת פרעה (וממשלתו – מושל בכיפה), והכנעת ישותו העצמאית עליידי המכות, כמסופר בסוף הפרשה³⁸ שפרעה הודה „ה' הצדיק ואני ועמי הרשעים”.

1. שני הטעמים בהפטר לחורבן מצרים

ענין זה, ש„קליפת” פרעה מלך מצרים היא הניגוד למתן תורה – מובא באופן ברור יותר בהפטר, כאמור לעיל, שבהפטר מבווארת יותר ההוראה הנלמדת מן הפרשה:

בהפטר מובאים בזה אחר זה שני טעמים למפלת מצרים: בתחילה נאמר³⁹ שהמפלה תגיע „יען היותם משענת קנה לבית ישראל” – משום ש„בית ישראל” סמכו על העזרה המובטחת של מצרים, והם לא קיימו את הבטחתם, ומיד לאחר מכן⁴⁰ נאמר „לכן כה אמר... הנני מביא עליך חרב... (ומסיים⁴¹) יען אמר יאור לי ואני עשיתי” – שחורבן מצרים הוא משום דברי פרעה „יאור לי ואני עשיתי”.

לכאורה, שני טעמים אלה שונים זה מזה, אך בכל זאת מביאים הנביא בסמיכות ובהמשך אחד, כדלעיל. מכך מובן, ששתי עוולות אלו של מצרים באות זו כתוצאה מזו, כדלהלן.

34* ראה תרא' פרשתנו ד"ה ויאמר ה' (נ', א"ב). אה"ת שם (ע' בתרו ואילך). ועוד.
35 מכילתא בשלח יד, ה.
36 שמות ה, ב.
37 יחזקאל כט, ג. ועד"ז שם, ט.
38 ט, כז.
39 יחזקאל שם, ו.
40 שם, ה (ופסוק ז הוא סיום הענין ד, משענת קנה).
41 שם, ט.

2. שני הטעמים למכות מצרים קשורים זה בזה

מספר פעמים דובר⁴² על כך, שגם את המשפטים צריך לקיים משום שכך גזר הקדוש ברוך הוא⁴³,

כנרמז בכך, שעשרת הדברות כוללים גם ציוויים פשוטים כגון „לא תרצח” וכדומה, כי גם הקיום של ציוויים אלו צריך להיות משום „אנכי ה' אלקיך”.

וכך בעניננו, בהפטר: הסיבה להיותם של מצרים⁴⁴ „משענת קנה לבית ישראל”, להיפך מהבטחתם, היא תחושת הישות העצמית שלהם⁴⁵, אמירתם „יאור לי ואני עשיתי”.

גם נקודה זו בהפטר היא „מענין הפרשה” ומבטאת בגלוי את „ענין הפרשה”:

לגבי עשר המכות מובאים בתורה שני טעמים: א) כדלעיל, כדי להביא לידי „וידעו מצרים כי אני ה'” (ב) כנאמר בפרשת לך לך⁴⁶ – „וגם את הגוי אשר יעבודו דן אנכי” – עונש על „ועבדו ועינו אותם”⁴⁷.

ומן ההפטר לומדים ששני טעמים אלו כרוכים זה בזה: העובדה שפרעה הכחיש את מציאות ה', כטענתו „לא ידעתי את ה'”⁴⁸, היא הסיבה שהביאה אותו לשעבד ולהציק לישראל באופן הגרוע ביותר, שאינו מתקבל אפילו מצד האופי והתכונות האנושיות.

ח. המעשה הוא העיקר

ענין זה, שיש לקיים את המצוות משום שהן ציווי של הקדוש ברוך הוא, מביא לידי מסקנה נוספת, שהמעשה הוא העיקר⁴⁸:

קיום המצוות עליידי האבות לפני מתן תורה היה עבודה בכח הנבראים⁴⁹, ועד לשורש הנבראים, שהיא האלקות ה„מלובשת” בבריאה

42 לקו"ש ח"ג [המתורגם] ע' 143 ואילך. ועוד.

43 כדיוק ל' חז"ל (עירובין ק, ס"ב) אלמלא לא ניתנה תורה היינו למדין צניעות מחתול וגול מנמלה – משא"כ לאחרי מ"ת.
44 להעיר שגם ב"נ צריכים לקיים מצות שלהם „מפני שצוה בהן הקב"ה בתורה והודיענו ע"י מרעה"ה (רמב"ם הל' מלכים ספ"ח). וראה לקו"ש [המתורגם] חט"ו (ע' 66 ואילך), ש"ל שלולי זה אא"פ להיות קיום המצות שלהם כדבעי. ע"ש.

45 כמודגש גם בזה שהתחלת הנבואה היא „פרעה גו' התנין הגדול גו' אשר אמר לי יאורי ואני עשיתי” (כט, ג).

46 טו, יד (וברש"י שם).

47 שם, יג. וראה רמב"ן שם (ועוד).

48 אבות פ"א מ"ז.

49 ראה לקו"ש שם ע' 81. וש"נ.

ו„עמו אנכי בצרה”³, ו„פדה אלקים את ישראל מכל צרותיו”⁴ (ורק אח"כ „והוא יפדה את ישראל מכל עונותיו”⁵) (וכו' וכו' –

הרי דבר ברור ש„לא ינום ולא יישן שומר ישראל” בכל מקום בעולם שבו נמצאים יהודים, גם בחוץ לארץ,

ועאכו"כ בארץ הקודש, שנקראת בתורתנו הקדושה והאמיתית: „ארץ אשר גו' תמיד עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה”⁶.

. . . וכאמור, הקב"ה מודיע ומכריז לישראל בכל מקום שהם, ועאכו"כ בארץ הקודש: „בני אל תתיראו”.

נ.מ.

העשירי בשבט (העשירי יהי' קודש”¹, בכל חודש, ועאכו"כ העשירי בחודש אחד עשר) הוא יום ההילולא דכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו:

ענינו של יום ההילולא – כמ"ש רבינו הזקן בתניא² ש„כל מעשיו ותורתו ועבודתו אשר עבד כל ימי חייו . . . מתגלה ומאיר בבחי' גילוי מלמעלה למטה . . . ופועל ישועות בקרב הארץ”, ועוד ועיקר, שכולל הנתית-כח על המשך הצמיחה ביתר שאת וביתר עוז לאחרי הסתלקותו כתוצאה מהזריעה ד„כל מעשיו ותורתו ועבודתו אשר עבד כל ימי חייו”³, עד להצמיחה דהגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו בדורנו זה (דור האחרון של הגלות ודור הראשון של הגאולה), כעדותו של נשיא

1) בחוקותי כז, לב.

2) אגה"ק סי' ז"ך וכ"ח.

3) ראה אגה"ק שם: „ונורעו בחקל תפוחין קדישין אורות עליונים מאד . . . גידולי גידולין”.

הוספה בשורת הגאולה

יג.

בזמנים אלו שהאומות מתגרות זו בזו, ווען אידן האָבן די הבטחה מיוחדת פון דעם אויבערשטן „בני אל תתיראו כל מה שעשיתי לא עשיתי אלא בשבילכם”¹, נוסף צו די ריבוי הבטחות בתורה אַז „לא ינום ולא יישן שומר ישראל”², און „עמו אנכי בצרה”³, און „פדה אלקים את ישראל מכל צרותיו”⁴ (און ערשט דערנאָך „והוא יפדה את ישראל מכל עונותיו”⁵) וכו' וכו' –

איז אַ זיכערע זאָך אַז „לא ינום ולא יישן שומר ישראל” בכל מקום בעולם וואו אידן געפינען זיך, אויך אין חוץ לארץ,

ועאכו”כ אין ארץ הקודש, וועלכע ווערט אָנגערופן בתורתנו הקדושה והאמיתית: „ארץ אשר גו' תמיד עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה”⁶.

... וכאמור, דער אויבערשטער איז מודיע ומכריז צו אידן בכל מקום שהם, ועאכו”כ בארץ הקודש: „בני אל תתיראו”.

(משיחות ש”פ וארא, כ”ז טבת, מבה”ח שבט תנש”א)

- 1) יל”ש ישעי’ רמו תצט.
- 2) תהלים קכא, ד.
- 3) שם צא, יד.
- 4) שם כה, כב.
- 5) שם קל, ח.
- 6) עקב יא, יב.

בזמנים אלו שהאומות מתגרות זו בזו, כשיש לבנ”י הבטחה מיוחדת מהקב”ה „בני אל תתיראו כל מה שעשיתי לא עשיתי אלא בשבילכם”¹, נוסף לריבוי ההבטחות בתורה ש”לא ינום ולא יישן שומר ישראל”²,

לקוטי

וארא

שיחות

ובסדר ההשתלשלות, כל עולם בפני עצמו, ולכן גם הרוחניות והגשמיות – כל אחת בפני עצמה.

לכל מצוה, שבעצם מהותה היא אלקות ורוחניות, יש משמעות מיוחדת המביאה לידי זיכרון והתעלות של הרוחניות אשר בעולם, בשכל וברגש של האדם. וזו היתה עבודת המצוות של האבות – ברוחניות נפש האדם, בעולם, ועד להיותם מרכבה⁴⁹, ושל אצילות – עולם שכולו רוחניות⁵⁰.

והעשייה שאנו מוצאים בקיום המצוות אצל האבות לפני מתן תורה טפילה לענין הרוחני⁵¹, ולכן מעשה המצוות בגשמיות לא היה אז מדוייק לפי כל פרטי הפרטים כקיום המצוות לאחר מתן תורה⁵².

לעומת זאת, לאחר מתן תורה, קיום המצוות הוא בכח הבורא, שמעל להפרדה בין רוחניות לגשמיות, ובכח זה יכול יהודי לקיים את המצוות באופן זה, כי הוא מקיימן משום שהן ציווי ה’⁵³. ולכן העיקר איננו כוונת המצוות, שבכך שונה כל אחד ואחד לפי דרגתו שלו, אלא העיקר הוא מעשה המצוות בפועל, אשר הוא מביא לידי התחברות עם מצווה המצוות.

ויותר מכך: הרצון העצמי במצוות הוא בהעלם ומסתתרו ב”דברים גשמיים במצוות מעשיות”, שאינם „בגדר לבוש וכלי כלל”. ואילו בדברים רוחניים שהם „בבחינת כלי”, אין יכול הרצון העצמי שלמעלה להתבטא בגלוי⁵³, כיון שהוא מעל לכלים ומעל להגבלות הנבראים⁵⁴.

ט. השכר ניתן לנבוכדראצר על המעשה במועל

לפי זה יובן הקשר התוכני בין הנבואה על

* (49) ראה תניא פכ”ג ובמ”מ לשם.

(50) ראה תניא יא, ד. סח, א. ובכ”מ.

(51) ראה בכ”ז לקו”ש [המתורגם] ח”ג ע’ 142. וראה לקו”ש ח”ה ע’ 327. ועוד.

(52) כמו מקלות דיעקב שהיו במקום תפלין [וח”א קסב, א. ירוחמ”מ תקסב ע’ יב. אה”ת יוצא רכג, א”ב. ועוד].

(53) אף שגם לאחר מית”ש תוכן פרטי בכל מצוה – מ”מ ניקר המצוה הוא מה ש”צונו”, כנוסח ברכת כל המצות. ולהעיר מעטרת ראש בסופו בענין מעשה המצות וכוונתן. ובכ”מ ע”ד כוונה הכללית או הפרטית שבמצוות (רד”ה וטהר לבנו, תפר”ח. סה”מ קונטרסים ח”א רכג, א”ב. לקו”ש [המתורגם] ח”ד ע’ 172 (וראה לקו”ש שלח מ, א. תניא פמ”א). ועוד).

* (53) ע”ד דמסנ”פ בגלוי (יותר) ברגל מבושכל (שבראש סה”מ קונטרסים ח”ג ע’ קכד ואילך. סה”מ אידיש ע’ 5 ואילך.

סה”מ תש”ט ע’ 119 ואילך. ראה המשך תרס”ז ע’ תקכב.

שכרו של נבוכדראצר לבין הנבואה הראשונה בהפטרה אודות מפלת מצרים:

בנבואה המדברת על שכרו של נבוכדראצר עבור לכידת צור, אין מובן, לכאורה:

בלכידת צור לא התכוון נבוכדראצר לקיים את רצון ה’, אלא הוא עשה זאת למען עצמו: ברצונו היה לכבוש את העולם כולו⁵⁵, ולהיעשות מושל בכיפה. ובמיוחד על-ידי כיבוש צור, אשר נמצאת (א) בחוף ים⁵⁶, ויש לומר (ב) על הדרך המוליכה למצרים, ואשר היתה מכשול בדרכו להלחם במצרים⁵⁷ אשר אותה רצה לכבוש. ואם כך, מדוע מגיע לו שכר על כך?

לפיכך מדייק הפסוק⁵⁸ ואומר „פנולתו אשר עבד בה”: אין כאן חשיבות רבה לכוונה ולמחשבות, אלא ל”פנולתו” – למעשהו בפועל⁵⁹. וכיון שרצון ה’ התבצע למעשה באמצעותו, למרות שרצון ה’ על כיבוש צור היה מתבצע בלאו הכי על-ידי אחרים גם אילו לא עשה זאת נבוכדראצר – מגיע לו שכר על כך.

י. ההוראה: הכרת תודה על מעשה טוב

מכך נלמדת גם הוראה בעבודת ה’:

כאשר יהודי נעזר על-ידי רעהו, אל לו לערוך חישובים, שהלה לא התכוון לעשות לו טובה, אלא התכוון לטובת עצמו. או, שהזולת הוא בעל חסד בטבעו, וממילא אין מגיעה לו תודה, כי הוא, כאילו, חייב, לעשות זאת מעצם תכונתו.

ולגבי זאת מלמדת ההפטרה, שאפילו לנבוכדראצר, שבודאי התכוון לטובת עצמו, נתן הקדוש-ברוך-הוא שכר על „פנולתו אשר עבד בה”. ועל-אחת-כמה-וכמה כאשר יהודי עושה מעשה טוב⁶⁰ אשר סביר לומר שהוא לא עשה זאת באופן של „פעולתו” בלבד, אלא

(55) ראה מכלילת שבעה ע”ה 35.

(56) יחזקאל כו, ג. ישעי’ קאפיטל כג. ועוד.

(57) ע”י יכולתו להפסיק הקשר בין צבא מלחמת בבל ובבל.

(58) יחזקאל כט, כ.

(59) כי את זה לעומ”ו עשה האלקים וכל ענין שבקדושה – יש ודגמתו בלעז”ו. – ואולי י”ל שבוה תלוי שלימות ענין הבחירה.

– ובכל אופן צע”ק מהא דבנבואה דבנבואה לית להו (יבמות קכב, א. וש”נ. לקו”ת תצא ג, ו. ובכ”מ) דבקליפה אין מוח הדעות (תו”א מג”א קיה, ד. לקו”ת חוקת ט, ג. וש”נ) ועוד. ובכ”מ.

(60) להעיר ג”כ מלקו”ש [המתורגם] ח”ה ע’ 247. ח”ז [המתורגם] ע’ 14 הערה 22. וראה רש”י ויקרא ה, ז (מתו”כ שם)

במצות צדקה.

בהיותו בטבעו גומל חסדים ורחמן⁶¹ הרי עשה זאת באמת בלב שלם.

יא. ההסבר לאהבת ישראל לכל יהודי

על-ידי כך מובנים יותר באופן הגיוני⁶² דבריו של הבעל-שם-טוב⁶³ שצריך לאהוב כל יהודי, ואפילו יהודי הנמצא בקצוי תבל אשר מעולם לא ראו אותו:

כל יהודי, בכל מצב שהוא, בודאי עשה כמה וכמה מעשים טובים, כדברי חז"ל⁶⁴

(61) יבמות עט, א.

(62) היינו הסברה גם בשביל שכל אנושי וטבע האדם – אף שפשוט שטעם העיקרי והאמיתי הוא מפני שכל ישראל אחים, כמבואר בתניא פרק לב ובכ"מ.

(63) היום יום ע' קיג. וראה ס' הערכים ח"ד ע' אהבת ישראל (ע' תרכג), ושי"ג. קונטרס אהבת ישראל ס' ט ואילך.

(64) ברכות נו, ז. ושי"ג.

„מלאים מצוות כרימון“. וכיוון שכל מעשה טוב, ואפילו מחשבה טובה, משפיעים על העולם כולו, כדברי הרמב"ם⁶⁵: הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות וגרם לו ולהם תשועה והצלה – יוצא, שכל יהודי מקבל „תשועה והצלה“ מכל אחד ואחד מ'ישראל'.

ולמרות שיהודי זה לא חשב בשעת המעשה על הטובה שתצמח מכך לזולתו, ובודאי לא חשב על מי שנמצא בקצוי תבל ואשר מעולם לא ראהו,

בכל זאת, כיוון שבפועל קבלו ממנו טובה – על-ידי „פעולתו אשר עבד בה“ – חייבים להכיר טובה על כך, עד כדי רגש של אהבה לכל אחד ואחד מ'ישראל' באופן של „ואהבת לרעך כמוך“⁶⁶.

(מש"חות ש"פ וארא תשכ"ז)

(65) הל' תשובה פ"ג ה"ד. ע"פ קידושין מ, ב.

(66) קידושין יט, יח.

כ"ד טבת

יב. הביטוי „פעולתו אשר עבד בה“ באגרת-הקודש של אדמו"ר הזקן

לפי האמור לעיל (בסעיפים ח"ט) לגבי הדיוק בלשון הפסוק „פעולתו אשר עבד בה“, המופיע בהפטרה של פרשת וארא – שעצם הרצון במצוות אינו קשור כל כך לכוונה שבקיומן, אלא למעשה המצוות ניתן להסביר רמז מסוים בענין יום ההילולא של אדמו"ר הזקן, כ"ד טבת, אשר חל בדרך כלל בשבוע של פרשת וארא:

בין אגרות הקודש אשר נקבעו על-ידי „הרבנים שי' בני הגאון המחבר ז"ל ני"ע“⁶⁷ בספר התניא, מצויה אגרת תנחומין⁶⁸, בצירוף ביאור האגרת, אשר אותה כתב אדמו"ר הזקן לאחר פטירתו ר' מענדעלע הורודוקר, אשר לא זו בלבד שהיה צדיק⁶⁹, אלא גם נשיא⁷⁰.

(67) להסכמה לתניא.

(68) אגה"ק סכ"ו. נדפסה (עם ההשלמה) ב„אגרות-קודש“ (יקדישו שמו" הוא (ע"פ) להפטרות דפ' שמוות (ישע' כט, כג) – כמנהג האשכנזים, וכ"ה מנהג חב"ד – והרי ההסתלקות היתה „במוש"ק דשמות“ (ל' הצ"צ – נדפס במענה לשון (ווילנא, תער"ב. קה"ת תשי"י. תשכ"ו. ועוד) בתחלתו. פסקי דינים תמב,

א). וראה בארוכה לקו"ש [המתורגם] חט"ז ע' 34 ואילך, השייכות דכ"ד טבת לפ' שמות.

ביטוי מדוייק ביותר ומביע ענין בפני עצמו. ותמוה, כדלעיל: מדוע מתבטא אדמו"ר הזקן דוקא בביטוי שנכתב לגבי נבוכדראצר מלך בבל?

התמיהה על כך קשה יותר: ב„ביאור“ אכן אין מוזכר הביטוי „פעולתו אשר עבד בה“, ולהיפך – שם⁷⁴ מודגש שמקבלים מן הצדיק „על-ידי דבוריו ומחשבותיו“ – ולא „פעולתו“ (מעשה?) ולפי האמור לעיל – ש„פעולתו...“ רומז למעלת המעשה בצד הקדושה, יש לומר, שלכן מצוטט באגרת ביטוי זה, כי זהו ענין עיקרי וחשוב בעבודת הצדיק, כדלהלן.

יג. עיקר האגרת – מעלת הצדיק, עיקר הביאור – ההשפעה על התלמידים

כדי להבין זאת יש להקדים ולבאר את ההבדל העיקרי שבין האגרת לבין הביאור:

באגרת מושם הדגש העיקרי על החידוש מצד הצדיק, שהוא „שבק חיים לכל חי“, גם לאחר פטירתו הוא ממשיך ומביא „חיים“ בעבודת ה' „בכל אחד ואחד כפי בחינת התקשרותו“, וגם „במילי דעלמא... דצדיקא מגינין על עלמא“.

ואילו בביאור מושם הדגש העיקרי על התלמידים, אשר גם לאחר פטירת רבם מקבלים ומושפעים מעבודת הצדיק, ואדרבה – לא רק „זיו“ בלבד, כי אם „מבחינת רוח רבם העצמיות“.

ולפי זה יש לבאר את ההבדל הנ"ל בין האגרת לבין הביאור:

„פעולה“ רומזת לכך שהכח הפועל המושקע בתוך הפעולה כבר נפרד מן האדם הפועל, הפרדה הגדולה יותר אף מההפרדה אשר ב„מעשה“, ולכן אין ניכר בפעולה מי עשה אותה.

ולפיכך: כאשר מדובר בעיקר אודות ההשפעה על התלמידים נאמר הביטוי „דיבוריו ומחשבותיו“, אשר בהם מאירים בגלוי מדות הצדיק – אהבה יראה ואמונה.

(74) קמו, ב. ועד"ז להלן (קמו, א), מחשבותיו ודיבוריו

ואילו כאשר רוצים לבטא את גדולתו של הצדיק ואת החידוש שבו, הרי או המעלה העיקרית היא ב„פעולתו אשר עבד בה“. כי עצמיות הצדיק אינה מתבטאת כל כך בהשפעות שבהן ניכרת מעלת עבודתו, אלא דוקא בפעולותיו⁷⁵, אשר מחוץ⁷⁶ לו⁷⁷.

בדומה לנאמר לפני כן לגבי המצוות, שרצון העצמי של ה' במצוות מתבטא בעיקר במעשה המצוות.

יד. דוקא עזרה גשמית מבטאת את עצמיות הצדיק

וזה המשמעות של מה שאנו רואים אצל רבותינו נשיאינו, החל מהבעל שם טוב, שעיסוקם הראשון לטובת הזולת היה בעשיית טובה ליהודי בגשמייות⁷⁹.

– כמסופר בכמה משיחותיו ורשימותיו של כ"ק מו"ח אדמו"ר⁸⁰ כיצד נהגו הבעל שם טוב וחבריו הצדיקים הנסתרים לנדוד בין היהודים ולחפש כיצד ניתן לסייע להם בגשמייות, ורק לאחר מכן הם עסקו בסיוע רוחני –

והרי בעזרה גשמית אין ניכר כל כך שהיא ניתנת על-ידי צדיק, ואין ניכרת מעלת עבודתו, שהרי אותה טובה יכולה היתה להיעשות גם על-ידי מישוה אחר, לכאורה, אשר איננו בדרגת צדיק – אך דוקא עבודה זו היתה ראשית עיסוקם עם בני ישראל. משום שדוקא בכך מתבטאת עצמיותם⁸¹.

(מש"חות ש"פ וארא תשל"ב)

(75) שדומין לבוראם (רות רבה פ"ד, ג ועוד).

(76) להעיר מפתגם אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע (ספר השיחות ה'ש"ט ע' 31): א חסיד באיארף זיין א איבערגעגעבענער צו די פעולות פון רבי'ן [נת' בשיחת ש"פ וישב תשכ"א]. ולהעיר גם מלקו"ש שם (ע' 37 ואילך).

(77) ראה קונטרס ענינה של תורת החסידות (סעיף כ) – בביאור הפנימי בזה שד' אמות של אדם קונות לו בכ"מ (ב"מ י, א), ע"ש.

(78) להעיר שגם בתלמיד ומצד התלמיד – שלימות העילוי היא „אשר יצק מים“, שימוש (מ"ב ג, ג. יא. ברכות ז, ב).

(79) ראה לקו"ש [המתורגם] ח"א ע' 248.

(80) ראה „התמים“ ח"ב ע' מד [138], ועוד.

(81) להעיר ג"כ ממה שכתב אדמו"ר קרוב להסתלקותו (אגה"ק ס"כ (איתו וחיהו), נפש השפלה) – אריכות במעלת העשי' וגשמית (ראה בארוכה לקו"ש חט"ז שיחה לכ"ד טבת).

יחי אדונונו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד